فهرست مطالب

فصل اول: کلیات ۷
۱-۱ مقدمه ۷
۱-۲ تعریف مفاهیم ۱۰

فصل دوم: مفهوم شناسی ۱۳
۲-۱ اکوسیستم ۱۳
۲-۲ طبقه بندی موجودات اکوسیستم ۱۴
۲-۳ طبقه بندی اکوسیستم از نظر وسعت ۱۴
۲-۳-۱ زیست‌بوم‌های زمینی: زیستگاه‌های جهانی مبتنی بر زمین ۱۴
۲-۳-۲ جمعیت عروس دریایی ۱۷
۲-۴ روش‌های حفاظت محیط‌زیست ۱۸
۲-۴-۱ موافقت نامه‌های زیست‌محیطی داوطلبانه ۱۸
۲-۴-۲ روش اکوسیستم (بوم سازگان) ۱۹
۲-۴-۳ توافق‌نامه‌های بین‌المللی زیست‌محیطی ۱۹
۲-۴-۴ دولت‌ها ۱۹
۲-۴-۵ تاریخچه حفاظت از محیط‌زیست ۲۰
۲-۵ هزینه جبران خسارت زیست‌محیطی ۲۲
۲-۶ ضرورت حفاظت از محیط‌زیست ۲۳
۲-۶-۱ حفظ زیست‌بوم، وظیفه اخلاقی ۲۳
۲-۷ ضمانت اجرا و جایگاه آن در حقوق بین‌الملل ۲۴
۲-۸ مفهوم و مبانی ضمانت اجرا ۲۶
۲-۸-۱ توصیف لغوی ضمانت اجرا ۲۶
۲-۸-۲ توصیف حقوقی ضمانت اجراهای بین‌المللی ۲۷
۲-۸-۳ انواع حمایت‌های قانونی از زیست‌بوم ۲۸
۲-۹ حمایت ۲۸

۱-۹-۲ حمایت کیفری ۲۸
۲-۹-۲ حمایت حقوقی ۲۹
۳-۹-۲ حمایت تشویقی ۳۲

فصل سوم: حفظ و حمایت از زیست بوم در اسناد بین‌اللملی ۳۵
۱-۳ حفظ و حمایت از زیست‌بوم در پرتو اسناد بین‌المللی ۳۵
۱-۱-۳ دوره اول تا کنفرانس استکهلم ۱۹۷۲ ..... ۳۶
۱-۱-۱-۳ کنفرانس ۱۹۷۲ استکهلم در خصوص محیط‌زیست انسان ۳۷
۲-۱-۳ کنفرانس استکهلم تا کنفرانس ریو ۱۹۹۲-۱۹۷۲ ..... ۳۸
۳-۱-۳ کنفرانس ریو ۱۹۹۲ درباره محیط‌زیست و توسعه ۴۰
۴-۱-۳ بعد از کنفرانس ریو ۱۹۹۲ ..... ۴۱
۱-۴-۱-۳ کنوانسیون رامسر ۴۲
۱-۱-۴-۱-۳ نقش ایران در کنوانسیون رامسر ۴۳

فصل چهارم: تخریب زیست‌بوم و حمایت‌های کیفری ۴۵
۱-۴ تخریب جنگل‌ها و مراتع ۴۵
۱-۱-۴ بررسی جرم تخریب جنگل‌ها و مراتع ۴۵
۱-۱-۱-۴ وقایع و رخدادهای مربوط به تخریب جنگل‌ها و مراتع ۴۶
۲-۱-۱-۴ قوانین و مقررات کیفری ۴۸
۳-۱-۱-۴ وظایف نظارتی معاونت امور جنگل ۵۵
۳-۱-۱-۴ وظایف نظارتی معاونت امور مراتع ۵۵
۵-۱-۱-۴ قانون حفظ و حمایت از منابع‌طبیعی و ذخایر جنگلی کشور (مصوب ۱۳۷۱/۷/۵ مجلس شورای اسلامی): ۵۷
۷-۱-۱-۴ قانون مجازات اسلامی ۵۹
۱-۷-۱-۱-۴ حمایت ها و ضمانت اجراهای کیفری ۶۱
۲-۷-۱-۱-۴ حمایت‌های کیفری در قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگل‌ها مراتع (مصوب ۱۳۴۶): ۶۱
۳-۷-۱-۱-۴ حمایت‌های کیفری در قانون حفظ و حمایت از منابع‌طبیعی و ذخایر جنگلی کشور ۶۶
۴-۷-۱-۱-۴ حمایت‌های کیفری در قانون مجازات اسلامی ۶۶
۲-۴ تخریب فضاهای سبز و زمین‌های زراعی ۶۷
۱-۲-۴ بررسی جرم تخریب فضاهای سبز و زمین‌های زراعی ۶۷
۲-۲-۴ وقایع و رخدادهای مربوط به تخریب فضاهای سبز و زمینه‌های زراعی ۶۸

۳-۲-۴ قوانین و مقررات کیفری ۶۹
۴-۲-۳-۱ لایحه قانونی حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها (مصوب ۱۳۵۹/۳/۳ با اصلاحات بعدی) ۷۰
۴-۲-۳-۲ قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ ها (مصوب ۱۳۷۴/۳/۳۱ با اصلاحات بعدی): ۷۳
۴-۲-۴ حمایت ها و ضمانت اجراهای کیفری ۷۸
۴-۲-۴-۱ حمایت‌های کیفری در لایحه قانونی حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها ۷۸
۴-۲-۴-۲ حمایت‌های کیفری در قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ ها ۷۹
۴-۳ تخریب حیات‌وحش ۸۰
۴-۳-۱ بررسی جرم تخریب حیات وحش ۸۰
۴-۳-۲ وقایع و رخدادهای مربوط به تخریب حیات‌وحش ۸۱
۴-۳-۳ قوانین و مقررات کیفری ۸۲
۴-۳-۳-۱ قانون شکار و صید (مصوب ۱۳۴۶/۳/۱۶ و اصلاحات بعدی) ۸۲
۴-۳-۳-۲ قانون حفاظت و بهره‌برداری از منابع آبزی جمهوری اسلامی ایران (مصوب ۱۳۷۴/۶/۱۴): ۹۰
۴-۳-۳-۳ قانون مجازات اسلامی ۹۴
۴-۳-۳-۱ حمایت ها و ضمانت اجراهای کیفری ۹۵
۴-۳-۳-۱-۱ حمایت‌های کیفری در قانون شکار و صید ۹۵
۴-۳-۳-۱-۲ حمایت‌های کیفری در قانون حفاظت و بهره‌برداری از منابع آبزی جمهوری اسلامی ایران ۹۸
۴-۳-۳-۱-۳ حمایت‌های کیفری در قانون مجازات اسلامی ۹۹

منابع ۱۰۱

فصل اول

کلیات

۱-۱ مقدمه

امروزه بررسی جرائم علیه زیست بوم از اهمیت فزاینده‌ای برخوردار است چراکه آسیب به آن به شدت محیط اجتماعی را به خطر می‌اندازد. حال پرسشی که پیش می‌آید آن است که با توجه به حمایت کیفری که در نظام حقوقی ایران از زیست‌بوم بعمل آمده است، آیا این حمایت توانسته است به‌خوبی نقش ارزنده‌ای را در پیش‌گیری و حفاظت از زیست‌بوم ایفا کند؟ در پاسخ باید بیان داشت که به نظر می‌رسد حمایت کیفری قانون گذار از زیست بوم نتوانسته است آن‌طور که بایسته و شایسته حمایت از این محیط است اهداف قانون‌گذاری را فراهم کرده باشد.

توضیح آن‌که حمایت کیفری قانون‌گذار از دو جهت مثبت ارزیابی نمی‌شود. اول از جهت عدم انسجام و ازهم‌گسیختگی قوانین زیست‌محیطی. توضیح آن‌که حمایت کیفری از محیط‌زیست به‌طور عام و حمایت کیفری از زیست‌بوم به‌طور خاص در قوانین پراکنده به‌عمل‌آمده که مشکلات عدیده‌ای را هم ازنظر دسترسی مخاطبان قانون به آن‌ها و هم ازنظر قضایی (ناسخ و منسوخ بودن قوانین) به بار آورده است. بدین‌سان واضح است که زیست‌بوم به‌عنوان یکی از موضوعات فنی و تخصصی نیازمند تدوین مجموعه‌ای واحد و منسجم است چراکه شفافیت در قانون‌گذاری یکی از آثار اصل قانونی بودن جرم و مجازات است (کوشکی، ۱۳۸۸). بدین‌سان هدف این پژوهش بررسی ضمانت اجرای کیفری در حفاظت از زیست‌بوم از منظر حقوق موضوعه ایران است.

واژه زیست‌بوم، آن‌گونه که امروزه استفاده می‌شود، اغلب به ایده‌ی حفاظت از محیط‌زیست طبیعی ارتباط داده می‌شود (گل خندان، ۱۴۰۱: ۸۴). ولی، زیست‌بوم در معنای اولیه اش شاخه‌ای از زیست‌شناسی است که در آن گیاهان و حیوانات در ارتباط‌های شان با یکدیگر و با زیستگاه طبیعی شان مطالعه می‌شوند (مصلحی و نظری، ۱۳۹۱: ۱۰۹).

تفکر زیست‌بوم شناسی بر این فرض استوار است که انسان نیز مانند گیاهان و جانوران در یک فضای طبیعی و مرزهای مشخصی فعالیت و زندگی می‌کند. همان‌گونه که گیاهان و جانوران زمانی رشد می‌کنند و بارور می‌شوندکه با محیط‌زیست خود در تعادل و هماهنگی باشند و شرایط حیاتی کافی برای رشد و باروری داشته باشند، انسان‌ها نیز زمانی رشد می‌کنند و شکوفا می‌شوند که با محیط‌زیست خود در توازن و تعادل و هماهنگی باشند (شیرازیان و شهپری، ۱۴۰۰: ۱۱۹). در زندگی گیاهی و جانوری زمانی که شرایط حیاتی مناسب نیست مثلاً خاک مناسب نیست یا فضای زیستی، کوچک و فشرده است یا هوای زیست‌بوم آلوده است قدرت رشد و مانور از آن‌ها گرفته می‌شود، انسان‌ها هم اگر با زیست‌بوم خود در توازن و هماهنگی نباشند نتایج و آثاری مشاهده می‌شود که ناشی از این عدم هماهنگی است (احمدی و همکاران، ۱۳۹۵: ۳۸). به عبارت دیگر زیست‌بوم انسانی اگر واجد استانداردهای حداقلی یک زندگی متعادل و سالم از قبیل مسکن، اقتصاد و.... نباشد رفتار ساکنان خود را دست‌خوش تحول می‌کند به نحوی که می‌توان پیش‌بینی کرد و انتظار داشت که با به هم خوردن تعادل و توازن زیستگاهی، افراد به سوی رفتارهای انحرافی و بزهکارانه گرایش پیدا می‌کنند (عبدالهی، ۱۳۸۶: ۱۰۲).

قرن‌ها است که بشر برای حفاظت از ارزش‌هایی که رعایت آن‌ها را برای صیانت از منافع بنیادین انسان و جامعه ضروری می‌دیده به حقوق کیفری توسل جسته است؛ جوامع بشری با جرم انگاری و مجازات رفتارهای مغایر با ارزش‌های برتر جامعه درصدد نیل به چنین هدفی برآمده اند (Faure and Visser, ۲۰۰۳).

قانون‌گذار برای جلوگیری از وقوع جرایم بر علیه زیست‌بوم، قوانین و مقرراتی را به تصویب رسانده است که جهت اجرای دقیق و کامل نیاز به ضمانت اجرا و مرجع نظارت بر اجرای بهینه آن‌ها می‌باشد. بدون تردید برای آن که بتوان از زیست‌بوم به خوبی حمایت کرد، در کنار استفاده از ضمانت اجراهای مدنی و اداری، بایستی به ضمانت اجرای کیفری نیز متوسل شد؛ اما متأسفانه

قوانین و مقررات زیست‌بوم در حقوق ایران از ضمانت اجرای مناسبی برخوردار نمی‌باشند که نتیجه این امر افزایش جرایم مرتبط با زیست‌بوم می‌باشد (رمضانی قوام آبادی، ۱۳۸۸: ۸۲).

از آنجا که گونه‌های جانوری مرز نمی‌شناسند؛ اسناد بین‌المللی مهمترین وسیله جهت حفاظت از این گونه‌ها و زیستگاه‌های آن‌ها خواهد بود. به همین منظور اسناد متعدد بین-المللی در خصوص تضمین حفاظت از گونه‌های وحوش و زیستگاه‌های آن‌ها در نیمه‌ی دوم قرن ۲۰ تنظیم گردید. کنوانسیون مربوط به تجارت بین‌المللی گونه‌های جانوری و گیاهی وحشی در معرض انقراض یا سایتِس مصوب ۱۹۷۳، یکی از مهمترین کنوانسیون‌های بین-المللی در خصوص حفاظت از گونه‌های جانوری است (Habibi, ۲۰۰۵).

این کنوانسیون بیشتر با علامت اختصاری (CITES) یاکنوانسیون واشنگتن شناخته می‌شود. کنوانسیون مزبور، به دنبال تصویب قطعنامه مجمع عمومی اتحادیه بین‌المللی برای حفاظت از طبیعت در سال ۱۹۶۳ تدوین شد و متن نهایی آن در ۳ مارس ۱۹۷۳ توسط ۸۰ کشور به تصویب رسید و از اول ژوییه ۱۹۷۵ نیز لازم الاجرا گردید؛ و لازم به ذکر است که دولت ایران از تاریخ سوم اوت ۱۹۷۶ به عضویت کنوانسیون مزبور در آمده است. هدف اصلی این کنوانسیون حفاظت از گونه‌های نادر و حفاظت از زیستگاه آن‌ها است. ضرورت وجود یک کنوانسیون در زمینه انتشار اطلاعات گسترده در مورد جلوگیری از انقراض گونه‌هایی نادری همچون پلنگ و فیل از همان ابتدا آشکار گشت. به طور کلی تجارت گونه‌های وحشی و مشتقات حاصله از این گونه‌ها سالانه میلیاردها دلار را به خود اختصاص می‌دهد (پارسا و علیزاده نجد، ۱۳۹۳).

رویکرد دولت ایران نسبت به تعهدات بین‌المللی خود در حوزه‌ی زیست‌بوم، چه قبل از انقلاب و چه بعد از انقلاب، مناسب ارزیابی می‌شود. یکی از مهمترین قدم‌های قانون‌گذار ایران در جهت حفظ حیات‌وحش، تدوین قانون شکار در تاریخ چهارم اسفند ماه ۱۳۳۵ است (احمدی و همکاران، ۱۳۹۵). حفاظت از حیات بشر، اموال او و در یک گفتار گستره نظم اجتماعی در مقوله چنین ارزش‌هایی طبقه بندی می‌شوند. بنابراین این سئوال مطرح می‌شود که آیا زیست‌بوم سالم در مقوله ارزش‌های بنیادین جامعه قابل طبقه بندی نبوده و در این صورت آیا حمایت کیفری از چنین ارزشی به مانند دیگرارزش‌ها ضرورت نمی‌یابد و به فرض اثبات ضرورت حمایت کیفری از زیست‌بوم

ایـن مسئله همچنان باقی می‌مانـد کـه آیـا مقولـه حفاظـت از زیست‌بوم بـرای حقـوق کیفـری ویژگی خاصـی نداشـته و بـه دیگر سخن حقوق کیفری بـا شاخـصه هـای سـنتی خـود قادر به حصول به اهداف خود یعنی ارعـاب و پیـشگیری از جـرایم زیـست‌بوم مـی‌باشـد یـا خیـر.

برخی از این اقدامات جنبه‌ی پیشگیری و برخی دیگر نیز جنبه‌ی مقابلـه بـا آلـودگی و تخریـب زیست‌بوم را دارند. ضمانت اجرا در حقوق زیست‌بوم به صورت‌های مختلفی وجود دارد در حقـوق داخلی، این ضمانت اجراها به دو قسمت کیفری و مدنی تقسیم می‌گردد. بخش کیفری مشـتمل بر مجازات‌هایی است که برای متخلفان در نظـر گرفتـه شـده و بخـش مـدنی چگـونگی جبـران خسارت وارده بر زیست‌بوم را مورد توجه قرار می‌دهد. بدین ترتیب ملاحظه می‌شود کـه حقـوق به طور اعم و حقوق جزا به طور اخص در ارتباط با حمایت از زیست‌بوم نقـش بسـزایی دارد. در واقع کلیه‌ی رشته‌های حقوقی از جمله حقوق جزا بـه عنـوان مکـانیزمی بـرای نیـل بـه کنتـرل اجتماع ابداع شده‌اند و هدف آن‌ها تنظیم رفتارها و فعالیت‌های افراد در جامعه است که به عنوان مثال به بند «ج» ماده۱۲ قانون شکار و صید می‌توان اشاره نمود کـه بـرای متخلفـین، مجـازات حبس را در نظر گرفته است. البته باید دانست که مسـائل مربـوط بـه آلـودگی و انهـدام مظـاهر زیست‌بوم مشکلی است جهانی و بین‌المللی و اختصاص به یک یا چند کشور خاص ندارد. تمامی کشورها کم و بیش با مشکلات و معضلات زیست‌بوم در ابعاد مختلفی مواجه هستند. در راسـتای مبارزه با آلودگی و تخریب زیست‌بوم و حفظ آن هر یک از کشورها شیوه‌ها و سیاست‌های خاص خود را با توجه به شرایط و اوضاع و احوال ویژه‌ی خود، بررسی و انتخاب نموده و بـه اجـرا مـی-گذارند (خالقی و رشنوادی، ۱۳۹۲: ۱۳۵).

۲-۱ تعریف مفاهیم

زیست‌بوم: یک اکوسیستم یا زیست‌بوم به عنوان یک محیط به همراه هرگونه موجود زنده و تمام عوامل غیرزنده که درون آن محیط وجود دارند، تعریف می‌شود. اکوسیستم همه جنبه‌های یـک زیستگاه را مشخص می‌کند که شامل تمام برهم‌کنش‌های بین عناصر متفاوت آن است (روغنـی زاده گان و شفیعی، ۱۳۹۰: ۴۱).

ضمانت اجراهای کیفری: مفهوم لغوی ضمانت در لغت به زمین‌گیری و اجرا به راندن معنـا شـده است و در اصطلاح حقوقی ضمانت اجرا حمایت مراجـع رسـمی در اعمـال قـانون و عـرف اسـت

(جعفری لنگرودی، ۱۳۷۸: ۲۴۲). در تعریف دیگر ضمانت اجرای کیفری اینگونه توصیف شده: «واکنش عدم رعایت قانون از طرف افراد مجازات است و به زیان متخلف از قانون برقرار شده است که در موارد سرپیچی به وسیله قوای عمومی بر متخلف از قانون برقرار شده است که در موارد سرپیچی به وسیله قوای عمومی بر متخلف تحمیل می‌شود» (امامی، ۱۳۶۸: ۱۱۷).

حقوق موضوعه: حقوق موضوعه اصطلاحی است در فلسفه حقوق و به قوانینی گفته می‌شود که با تصمیم انسان ها در یک جامعه، و نه لزوماً مبتنی بر اخلاقیات، شریعت (قوانین مبتنی بر مذهب) یا قوانین طبیعی وضع می‌شود. به عبارتی، مجموع قوانین و مقرراتی که در یک زمان و مکان واحد حاکم بر روابط اجتماعی افراد می‌باشد؛ به صورتی که دولت به عنوان قوه‌ی برتر، واضع، متضمن و مجری این قواعد است. این اصطلاح به صورت معمول در مقابل حقوق طبیعی به کار می‌رود (دادمرزی و محقق داماد، ۱۳۹۱: ۷۷).

فصل دوم

مفهوم شناسی

۲-۱ اکوسیستم

اکوسیستم یک سیستم طبیعی شامل؛ گیاهان، حیوانات و میکرو ارگانیسم‌ها (مجموعه موجودات‌زنده) است که در یک ناحیه مشخص با همه عوامل و اجزای فیزیکی غیرزنده محیط درتعامل هستند (کریستوفرسون رابرت، ۲۰۱۲).

برای مطالعه بیوسفر بزرگ آن را به قطعات کوچک همگن و یکنواخت تقسیم می‌کنند که قابل تعریف باشد. به این قطعات کوچکتر اصطلاحاً اکوسیستم گفته می‌شود. واژه اکوسیستم در سال ۱۹۳۵ توسط تنسلی اکولوژیست انگلیسی پیشنهاد شد که واژه خلاصه شده‌ای از دو کلمه سیستم اکولوژیکی می‌باشد. مفهوم ساده اکوسیستم عبارت است از: مجموعه‌ای از اثرات متقابل گیاهان و حیوانات و دیگر عوامل محیطی. اکوسیستم شامل عناصر شیمیایی و فیزیکی خاک آب و عناصر غذایی است که از زندگی ارگانیسم حمایت می‌کنند.

یک اکوسیستم نظام کم و بیش پایداری است که از نظر اقلیمی گیاه شناسی جانور شناسی، خاک شناسی، از نوعی همگنی برخوردار است و منابع‌طبیعی برای بقا و چرخه‌های زیستی در آن وجود دارند. اکوسیستم‌ها توانایی لازم جهت رسیدن به یک نوع خود تنظیمی و ثبات در مقابل تغییرات محیطی را دارا هستند (هومئوستازی) (اردکانی، ۱۳۸۲).

واژه اکوسیستم بدین جهت پیشنهاد می‌شود که موجودات زنده بخش جدایی ناپذیر محیط غیرزنده‌اند و نمی‌توانند خارج از محیط‌های خاص خود زندگی کنند به همین دلیل در هر گونه مطالعه روی محیط‌های طبیعی باید الزاماً به موجودات زنده‌ای که در همان محیط‌زندگی می‌کنند نیز توجه نمود.

۲-۲ طبقه بندی موجودات اکوسیستم

مجموع موجودات هر اکوسیستم را می‌توان به دو گروه اصلی تقسیم بندی کرد:

۱- موجودات تولید کننده[۱]

۲- موجودات مصرف کننده[۲]

اکوسیستم‌ها انواع مختلفی دارند مانند اکوسیستم، مرداب، بیابان چمنزار و جنگل بارانی اکوسیستم‌ها در اندازه مقیاس و تنوع فرق دارند همه مواد در اکوسیستم دارای یک چرخه هستند.

۲-۳ طبقه بندی اکوسیستم از نظر وسعت

سه طبقه بندی از نظر وسعت می‌توان برای اکوسیستم در نظر گرفت (اردکانی، ۱۳۸۲).

- میکرو اکوسیستم تنه (یک درخت مرده یا آکواریوم)
- مزو اکوسیستم (نظیر جنگل یا تالا)
- ماکرو اکوسیستم (اقیانوس)

۲-۳-۱ زیست‌بوم‌های زمینی: زیستگاه‌های جهانی مبتنی بر زمین

وسعت اکوسیستم‌های زمینی در حدود ۱۴۸٬۳۲۵٬۷۷۰ کیلومتر مربع تخمین زده می‌شود و اکوسیستم زمینی تنها ۲۹ درصد از وسعت کره زمین را در بر می‌گیرد. از آنجا که این زیستگاه‌ها متنوع هستند، اکوسیستم‌های زمینی به شش نوع مختلف تقسیم می‌شوند.

۱-producer

۲-consumer

اکوسیستم جنگلی برگ‌ریز[۱]: در مناطق معتدل یافت می‌شود و طبق چهار فصل نوسانات دما و بارش را تجربه می‌کند. اهداف حفاظت کنونی محیط‌زیست برای حفظ این اکوسیستم‌ها، شامل احیای مجدد شکارچیان راس هرم غذایی پس از مدت‌های طولانی که آن‌ها را در این اکوسیستم‌ها سرکوب کردند و فراهم کردن محیطی پر از درختان بالغ در جهت جبران جنگل‌زدایی کنترل نشده است.

اکوسیستم‌های بیابانی[۲]: می‌توانند گرم و خشک، نیمه خشک، ساحلی یا سرد باشند. خصوصیتی که این‌ها را به هم پیوند می‌دهد، فقدان آب و نبود لایه‌ای از خاک است که در آن پوشش گیاهی بزرگتری مانند درختچه‌ها و درختان بتوانند رشد کرده و تکثیر شوند. در حالی که زندگی بومی در این اکوسیستم‌ها با فقدان آب سازگار شده است، یک کویر هنوز قادر به حمایت از جمعیت یک زیستگاه مرطوب نیست. تعداد زیادی از گیاهخواران به اندازه کافی قادر به زنده ماندن در یک محیط بیابانی نیستند و این امر به نوبه خود تعداد موجودات بزرگ و گوشتخواران بزرگتر را در اکوسیستم‌های بیابانی محدود می‌کند.

«چمنزارها[۳]»به عنوان «مرغزار[۴]»، «پامپا[۵]»، «ساوانا» یا «گرم دشت[۶]» یا «استپ[۷]» نیز شناخته می‌شوند. این اکوسیستم‌ها می‌توانند گرمسیری یا معتدل باشند و در واقع چمنزارها زیستگاه‌هایی هستند که از پیوند بین کویر و جنگل شکل می‌گیرند. آن‌ها به ندرت باران کافی را برای حمایت از درختان دریافت می‌کنند، اما به اندازه کافی مواد مغذی خاک برای تغذیه گیاهان بزرگ و علفی را دارند. این مواد مغذی انرژی قابل توجهی را برای مصرف کنندگان اولیه فراهم می‌کنند. با وجود تعداد زیادی از تولید کنندگان، یک اکوسیستم چمنزار به طور مشابه می‌تواند از مناطق بزرگی از علفزارها حمایت کند که به نوبه خود مصرف‌کنندگان را در طول زنجیره غذایی می‌توانند تغذیه کنند.

۱- Deciduous Forest Ecosystem

۲-Desert ecosystems

۳- Grasslands

۴- Prairies

۵ -Pampas

۶-Savanna

۷- Steppe

«تایگا[۱]» منطقه‌ای از جنگل های زیر ناحیه شمالگان، جنوب دایره قطب شمال است. این اکوسیستم لایه‌های «خاک منجمد[۲]» یا سنگ‌هایی در زیر خاک کم عمق دارد که باعث ایجاد خاک باتلاقی یا مردابی در آن می‌شوند. اکوسیستم تایگا تعداد زیادی از گیاهان مخروطی مانند کاج‌ها را پشتیبانی می‌کند، مخروط‌ها درختانی با رشد آهسته و مقاوم به سرما هستند. سایر گیاهان اغلب عمر کوتاهی دارند و شامل گل سنگ‌ها، گیاهان باتلاقی و درختچه‌های کوچک هستند.

«جنگل‌های بارانی گرمسیری[۳]» : احتمالاً مهم‌ترین زیست‌بوم در زمینه حفاظت از محیط‌زیست به شمار می‌آیند. این زیست‌بوم که در نزدیکی خط استوا واقع شده، با داشتن بارندگی و گرمای مداوم و نداشتن همه فصول، دارای اقلیمی پایدار است، اما وجود ابر و سایه درختان باعث می‌شود کف جنگل‌های بارانی به مکانی تاریک تبدیل شود. از طریق بارندگی مداوم، خاک از مواد مغذی شسته می‌شود. در اکوسیستم جنگل‌های بارانی عمر گیاهان طولانی است و سازگاری زیادی با محیط دارند و همین امر اکوسیستم جنگل‌های بارانی گرمسیری را به اکوسیستم زمینی با بیشترین تنوع زیستی تبدیل می‌کند.

زیست‌بوم «توندرا[۴]» : آخرین مورد از شش اکوسیستم زمینی، محیطی بدون درخت در دایره قطب شمال است. تغییرات آب و هوایی در توندرا به سرعت می‌تواند این اکوسیستم را تغییر دهد، به طوری که آب و هوای گرم، ممکن است شکارچیان غیربومی را به آنجا وارد کند، جایی که آن‌ها برای طعمه‌های محدود با یکدیگر رقابت می‌کنند.

با گرم شدن آب و هوا در این اکوسیستم، بوته‌های خاصی در آن رشد می‌کنند که می‌توانند لایه خاک منجمد قطبی را ذوب کنند. این بوته‌ها با گلسنگ که منبع اصلی غذای گوزن شمالی است، رقابت می‌کنند.

زیست‌بوم‌های دریایی: تنوع زیستی در اقیانوس‌ها، دریاها و یخچال‌های طبیعی اکوسیستم‌های دریایی و آبزی ۳۶۱,۷۳۹,۷۵۴ کیلومتر مربع از کره زمین را پوشش می‌دهند.

۱-Taiga

۲-Permafrost

۳-Tropical Rain Forests

۴-Tundra

۹۷٪ از این آب‌ها را آب‌های شور تشکیل می‌دهند و همین امر باعث شده است که اکوسیستم‌های دریایی به عنوان بزرگترین گروه اکوسیستم‌های جهان شناخته شوند.
مشاهده و کنترل اکوسیستم‌های دریایی بزرگ[۱] یا (LME) دشوار است، زیرا زیستگاه‌های مختلف آب شور دارای ترکیبات شیمیایی پیچیده‌ای هستند که از ساحل به ساحل و از مناطق کم عمق تا عمیق با یکدیگر تفاوت دارند. این ترکیبات پیچیده به دلیل جزر و مد و جریان‌های آبی برای همیشه در حال تغییر و جابجایی هستند.
آلاینده‌ها و ارگانیسم‌ها در آب‌ها همراه با جریان آب حرکت می‌کنند که البته حرکات آن‌ها قابل پیش‌بینی هستند، اما به طور مداوم در حرکت هستند. حجم بسیار زیادی از آب که اکوسیستم دریایی را پوشش می‌دهد، وسعت زیادی از کره زمین را در بر می‌گیرد. نقشه زیر روند جمعیتی گونه‌های بومی و تهاجمی عروس دریایی و میزان جمعیت آن‌ها در مناطق مختلف کره زمین را نشان می‌دهد. این مطالعه به بررسی روند رفتار عروس دریایی در اکوسیستم‌های دریایی بزرگ می‌پردازد. پیش‌بینی این روند در مقیاس جهانی امکان پذیر است، اما متغیرهای بالقوه و واقعی بی‌شماری بر آن موثر است.

۲-۳-۲ جمعیت عروس دریایی

زیست‌بوم‌های دریایی یا اقیانوس‌ها به سیستم‌های دریایی آزاد، بستر اقیانوس، صخره‌های مرجانی، رودخانه، آبشار و تالاب نمکی و سیستم‌های گیاهی مانگرو تقسیم می‌شوند. این‌ها محیط‌های دریایی از سطوح و بسترهای عمیق‌ترین بخش‌های اقیانوس‌ها تا مرداب‌های خاکی را پوشش داده‌اند.

زیست‌بوم‌های آبی: مکان‌های آب شیرین مانند دریاچه‌ها، استخرها و رودخانه‌ها
اکوسیستم‌های آب شیرین تقریباً ۳٪ سطح کره زمین را در بر می‌گیرند. اکوسیستم‌های آبی همچنین شامل؛ مصب‌رودها (قبل از ورود آب شیرین به آب شور دریا)، تالاب، حوضچه‌ها (طبیعی یا مصنوعی)، دریاچه‌ها و رودخانه‌ها هستند. از آنجایی که آب شیرین برای زندگی اکثر موجودات ضروری به شمار می‌آید، زیست‌بوم‌های آبی نسبت به سایر اکوسیستم‌ها از اهمیت

۱-Large Marine Ecosystems

ویژه‌ای برخوردار هستند. با این حال، آن‌ها در مقایسه با سایر زیستگاه‌ها بسیار اندک هستند و این اکوسیستم‌ها در طول قرن‌ها توسط بشر به عنوان محلی برای دفع زباله تبدیل شده‌اند.
بر طبق گزارش‌های «نشنائل جئوگرافی[۱]»، مشخص شده است که: گونه‌های آب شیرین چهار تا شش برابر بیشتر در معرض خطر انقراض نسبت به گونه‌های زمینی یا دریایی (آب شور) قرار دارند. بیوم‌های آب شیرین و سیستم‌های دریایی ساحلی نیز در معرض خطر ابتلا به «اوتریفیکاسیون[۲]» یا هوپرورش هستند، اوتریفیکاسیون فرایندی است که به عنوان پاسخ اکوسیستم به افزایش بیش از حد ترکیبات طبیعی و غیرطبیعی در محیط آبی به وجود می‌آید.

۲-۴ روش‌های حفاظت محیط‌زیست

۲-۴-۱ موافقت نامه‌های زیست‌محیطی داوطلبانه

در کشورهای صنعتی، موافقت نامه‌های زیست‌محیطی داوطلبانه، اغلب یک پلتفرم را به شرکت‌ها ارائه می‌دهند تا حرکت‌هایی فراتر از حداقل استانداردهای نظارتی را به رسمیت بشناسند و از گسترش بهتر فعالیت‌های زیست‌محیطی حمایت کنند. در کشورهای در حال توسعه، مثل آمریکای لاتین، این موافقت نامه‌ها معمولاً برای اصلاح سطح قابل توجهی از عدم رعایت مقررات اجباری استفاده می‌شوند. چالش‌هایی در چگونگی ایجاد اطلاعات پایه این توافق‌نامه‌ها، اهداف، نظارت و گزارش‌ها وجود دارد. با توجه به مشکلات ذاتی در ارزیابی اثر بخشی، آن‌ها اغلب مورد سؤال قرار می‌گیرند و ممکن است محیط‌زیست را تحت تأثیر منفی قرار دهند.
امروزه مشکلات محیط‌زیستی رو به رشد بوده و فعالان محیط‌زیست ایده‌های بدیعی برای حفظ اکوسیستم ارائه می‌کنند. با اینکه تلاش‌های بی‌شماری در جهت حفظ زمین از فاجعه زیست‌محیطی صورت گرفته است، اما تهدید اکوسیستم از جهات مختلف همچنان ادامه داشته و ممکن است در نهایت موجب از بین رفتن آن شود. شاید فکرکنیم وظیفه فعالان محیط‌زیست است که اکوسیستم را حفظ کنند، اما نمی‌توانیم به این بهانه از زیر بار مسئولیت شانه خالی کنیم. این وظیفه همه ما است که جلوی تخریب زمین و طبیعت آن را بگیریم. ما که ساکنین

۱-National Geographic

۲-Eutrophication

کره زمین هستیم، لازم است که اقدامات فوری برای کاهش تمام احتمالات از دست رفتن این خانه زیبا و چیزهایی که در آن قرار دارد را انجام دهیم. اگر همه دست به دست هم بدهیم می توانیم تغییر اساسی ایجاد کنیم و شاید ظرف چند سال آینده ببینیم میزان ویرانی محیط‌زیست کاهش یافته‌است.

۲-۴-۲ روش اکوسیستم (بوم سازگان)

روش اکوسیستم با مدیریت منابع و حفاظت از محیط‌زیست، هدف در نظر گرفتن روابط متقابل پیچیده کل اکوسیستم، به جای پاسخ به مسائل خاص و چالش‌ها را، دنبال می‌کند. در حالت ایده‌آل، تصمیم‌گیری به این روش، فعالیتی مشترک برای برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری است که شامل طیف گسترده‌ای از سهامداران در سراسر دپارتمآن‌های دولتی، همچنین نمایندگان صنعت، گروه‌ها و جوامع محیط‌زیستی می‌باشد. این روش، در حالت ایده‌آل، سبب تبادل بهتر اطلاعات، توسعه استراتژی‌های متضاد، با نتیجه و بهبود حفاظت محیط‌زیست منطقه‌ای می‌شود.

۲-۴-۳ توافق‌نامه‌های بین‌المللی زیست‌محیطی

بسیاری از منابع زمینی آسیب‌پذیر هستند زیرا تحت تأثیر فعالیت‌های بشری می‌باشند، در نتیجه، بیشتر تلاش‌ها برای این است که توافق‌نامه‌ها را در کشورها گسترش دهند تا دولت‌ها با امضای آن، از آسیب‌ها جلوگیری یا تأثیر فعالیت‌های بشری بر روی منابع محیطی را مدیریت کنند. این توافق‌نامه‌ها می‌توانند شامل عوامل مؤثر بر روی آب و هوا، اقیانوس‌ها، رودخانه‌ها و آلودگی هوا باشند. وقتی از توافق‌نامه‌های بین‌المللی محیط‌زیستی پیروی نشود، آن‌ها به مفاد حقوقی در اسنادحقوقی نیاز پیدا می‌کنند. این توافق‌نامه‌ها دارای سابقه طولانی می‌باشند، برخی از توافقنامه‌های چند ملیتی پیش از این در ۱۹۱۰ در اروپا، آمریکا و آفریقا بسته شده‌اند.

۲-۴-۴ دولت‌ها

بحث در مورد حفاظت محیط‌زیست اغلب روی نقش دولت‌ها، مجلس و اجرای قانون تمرکز می‌کند. هر چند، در مفهوم گسترده، حفاظت محیط‌زیست وظیفه همه مردم است نه فقط دولت. بحث‌های مربوط به محیط‌زیست شامل طیف گسترده‌ای از ذی نفعان شامل صنعت، گروه‌های بومی، گروه‌های محیطی و نمایندگان جامعه می‌باشد. تصمیمات گرفته شده برای حفاظت

محیط‌زیست بازتاب این طیف گسترده از ذی نفعان هستند و در بیشتر کشورها مشترک می‌باشند. بسیاری از قوانین، حقوقی اساسی برای حفاظت از محیط‌زیست وضع می‌کنند و بسیاری از معاهدات بین‌المللی حق زندگی در محیط سالم را قائل‌اند. همچنین، بسیاری از کشورها، سازمان‌ها و آژانس‌هایی دارند که به حفاظت از محیط‌زیست اختصاص داده شده‌اند. در برنامه محیط‌زیست سازمان ملل، بخش حفاظت از محیط‌زیست بین‌المللی وجود دارد. اگرچه حفاظت از محیط‌زیست تنها وظیفه آژانس‌های دولتی نیست اما این مراکز، در ایجاد و حفظ استانداردهای بنیادی حفاظت از محیط‌زیست و تعامل آن با مردم، اهمیتی اساسی دارند.

۲-۴-۵ تاریخچه حفاظت از محیط‌زیست

حفاظت از محیط‌زیست در تانزانیا در طول اشغال شرق آفریقا به وسیله‌ی آلمان آغاز شد (۱۸۸۴-۱۹۱۹). قوانین استعماری برای حمایت از جنگل‌ها تصویب شد که به موجب آن فعالیت‌های سنتی بومی مانند شکار، جمع‌آوری هیزم و چرای گاوها محدود شدند. در سال ۱۹۴۸، به‌طور رسمی به عنوان اولین پارک ملی برای گربه وحشی در شرق آفریقا تأسیس شد. از سال ۱۹۸۳، از طریق ایجاد شورای ملی مدیریت محیط‌زیست (NEMC) و توسعه اقدامات زیست‌محیطی، تلاش‌های گسترده برای مدیریت مسائل زیست‌محیطی در سطح ملی انجام شده است.

بخش محیط‌زیست، بدنه اصلی دولت در حفاظت محیط‌زیست است. این کار از طریق تدوین سیاست، هماهنگی و نظارت بر مسائل زیست‌محیطی، برنامه‌ریزی محیط‌زیست و سیستم‌های پژوهشی زیست‌محیطی انجام می‌گیرد. شورای ملی مدیریت محیط‌زیست (NEMC) یک مؤسسه است که اولین قوانین ملی مدیریت محیط‌زیست را در زمان تأسیسش در سال ۱۹۸۳ وضع کرد. این شورا در مشاوره به دولت‌ها و جوامع بین‌المللی در طیف وسیعی از مسائل زیست‌محیطی نقش دارد. (NEMC) هدف‌های دنباله داری دارد که عبارتند از: ارائه مشاوره فنی، هماهنگی فعالیت‌های فنی، توسعه دستورالعمل‌های اجرایی و روند آن‌ها، نظارت و ارزیابی فعالیت‌هایی که بر محیط‌زیست مؤثرند، ترویج و کمک به اطلاعات زیست‌محیطی و ارتباطات و پیشرفت دانش علمی سیاست‌های ملی محیط‌زیست در سال ۱۹۹۷ به عنوان یک چارچوب زیست‌محیطی در تانزانیا اتخاذ شدند. اهداف سیاست‌ها در لیست زیر وجود دارند: